

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU DĖL RIBOJAMOS GALIMYBĖS APSIGYVENTI GLOBOS NAMUOSE TYRIMO

2017 m. spalio 9 d. Nr. (17)SN-119)SP-560

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gautas Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komiteto persiūstas **L. B.** (toliau – Pareiškėja) skundas dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu dėl ribojamos galimybės apsigyventi globos namuose. Pareiškėja nurodo, kad nuo 2010 m. spalio 23 d. yra gydoma VšĮ Rokiškio psichiatrijos ligoninėje. 2016 m. spalio 19 d. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus vedėjos įsakymo Nr. SP43-1172 „Dėl socialinių paslaugų ir specialiosios pagalbos priemonių asmeniui skyrimo“ pagrindu priimtas Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. kovo 22 d. įsakymas Nr. GĮ-11 „Dėl Pareiškėjos siuntimo į (duomenys neskelbtini) globos namus“. Pareiškėja nurodo, kad (duomenys neskelbtini) globos namų (toliau ir – Globos namai) administracija atsisakė ją priimti, kadangi Pareiškėja yra infekuota ŽIV. Tuo pagrindu panaikintas 2016 m. spalio 19 d. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus vedėjos įsakymas Nr. SP43-1172 „Dėl socialinių paslaugų ir specialiosios pagalbos priemonių asmeniui skyrimo“. Skunde rašoma, kad atsakingos institucijos atsisako priimti Pareiškėją į globos namus, pažeidžia Pareiškėjos žmogaus teises. Pareiškėja teigia, jog Rokiškio ligoninėje yra gydoma 7-erius metus. Būdama socialinės globos namuose, ji toliau vartotų gydytojų paskirtus vaistus, kartu turėtų galimybę užsiimti naudinga veikla, kas padėtų Pareiškėjai adaptuotis visuomenėje, gyventi visavertį gyvenimą.

Lygių galimybių kontrolierius, vadovaudamasis Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 2 dalimi, 2017 m. birželio 7 d. raštu Nr. (17)SN-119)S-370 kreipėsi į Klaipėdos miesto savivaldybės administraciją bei (duomenys neskelbtini) globos namus, pašydamas pateikti informaciją, kokie

teisės aktai nustato asmenų, infekuotų ŽIV, priėmimo / apgyvendinimo globos namuose, socialinių paslaugų teikimo bei teisės atsisakyti teikti šias paslaugas tvarką; dėl kokių priežasčių atsisakyta Pareiškėją apgyvendinti ([duomenys neskelbtini](#)) globos namuose bei panaikintas 2016 m. spalio 19 d. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus vedėjos įsakymas Nr. SP43-1172; ar asmenų, infekuotų ŽIV, lyginant su neinfekuotais ŽIV asmenimis, apgyvendinimui Globos namuose reikalinga globos įstaigoje sudaryti specialias sąlygas, naudoti papildomus išteklius, resursus; kokios sąlygos Pareiškėjai, lyginant su neinfekuotais ŽIV asmenimis, yra sudarytos apsigyventi Globos namuose; pateikti kitą reikšmingą su tyrimo esme susijusią informaciją ir įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierius 2017 m. rugpjūčio 10 d. raštu Nr. (17)SN-119)S-476 kreipėsi į Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministeriją, prašydamas pateikti informaciją apie tai, ar ketinama keisti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. A1-46 patvirtintą Socialinės globos normų aprašą, pagal kurį į socialinės globos namus atsisakoma priimti infekuotus ŽIV arba sergančius AIDS asmenis, kokuose kituose teisės aktuose, be minėto aprašo, nustatyta asmenų, infekuotų ŽIV, priėmimo / apgyvendinimo globos namuose, socialinių paslaugų teikimo bei teisės atsisakyti teikti šias paslaugas tvarka, dėl kokių priežasčių teisės aktuose yra ribojamos asmenų, infekuotų ŽIV arba sergančių AIDS, galimybės apsigyventi globos namuose.

Lygių galimybių kontrolierius

n u s t a t ė:

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje 2017 m. birželio 21 d. gautas Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų departamento Socialinės paramos skyriaus (toliau ir – Skyrius) raštas Nr. (23.16)-SP1-6004 „Dėl informacijos“, kuriame nurodoma, jog 2016 m. rugpjūčio 9 d. Skyriuje buvo gautas Pareiškėjos prašymas-paraiška dėl ilgalaikės globos skyrimo ([duomenys neskelbtini](#)) globos namuose. 2017 m. balandžio 3 d. Globos namai raštu Nr. 3-157-(1.19) Skyrių ir VšĮ Rokiškio psichiatrijos ligoninę informavo, kad pareiškėja dėl turimų kontraindikacijų (infekuota ŽIV) nebus apgyvendinta Globos namuose, nes tai prieštarautų jų nuostatams. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. A1-46 patvirtintų Socialinės globos normų aprašo (toliau ir – Aprašas) 4 priedo 2.9 papunktyje reglamentuojama, jog į socialinės globos įstaigas nepriimami asmenys, kurie

apgyvendinimo metu serga ūmiomis infekcinėmis ar kitomis pavojingomis užkrečiamomis ligomis, bei esant ūmiai psichozei. Aprašo 2.7 papunktyje reglamentuojama, kad socialinės globos įstaiga, vertindama asmens individualias savybes bei ypatumus, susijusius su amžiumi, etnine kilme, kalba, religija, lytimi, rasine priklausomybe, įvertina savo galimybes suteikti reikalingas paslaugas. Jei socialinės globos įstaiga neturi galimybių asmeniui suteikti reikalingą paslaugą, apie tai yra informuojamas asmuo, globėjas, rūpintojas, savivaldybė, priėmusi sprendimą asmeniui skirti socialinę globą.

Rašte nurodoma, kad yra rengiamas paklausimas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, ar planuojama keisti Aprašo 4 priedo 2.9 ir 2.7 papunkčius, kuriais vadovaujantis, tik nedaugelis globos įstaigų Lietuvoje priima ŽIV infekuotus asmenis. Taip pat nurodoma, kad Pareiškėja bei VšĮ Rokiškio psichiatrijos ligoninė informuota apie tai, jog socialinės globos paslaugos kituose globos namuose gali būti skiriamos tik gavus Pareiškėjos rašytinį sutikimą bei kitus reikalingus dokumentus.

Tarnyboje 2017 m. liepos 17 d. gautas Globos namų raštas, kuriame nurodoma, kad remiantis (duomenys neskelbtini) globos namų nuostatų, patvirtintų Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos 2013 m. gegužės 30 d. sprendimu Nr. T11-305, V skyriaus 18 punkto 18.8 papunkčiu, be kitų išvardintų kontraindikacijų, į Globos namus negali būti priimami asmenys, infekuoti ŽIV arba sergantys AIDS. Globos namuose socialines paslaugas gauna 225 seni ir neįgalūs asmenys, kurie apgyvendinti viename pastate. Iš šio skaičiaus 205 žmonės yra neveiksnūs, 98 serga įvairiomis psichikos ir proto ligomis, todėl nėra sąlygų apriboti kontaktus su asmeniu, infekuotu ŽIV, nes dalis gyventojų neturi suvokimo apie bendravimą su aplinkiniais arba turi tik ribotą suvokimą apie elgesį, lytinius ir kitus santykius su aplinkiniais. Globos namai neturi galimybės apgyvendinti Pareiškėją, sukuriant saugią aplinką neveiksniams, psichikos ligomis sergantiems ir kitiems gyventojams, kad jie išvengtų tiesioginio kontakto su Pareiškėja, nediskriminuojant Pareiškėjos bei sukuriant jai vienodas integravimosi į bendruomenę sąlygas, kadangi visiems Globos namų gyventojams sudaryta galimybė laisvai pagal jų poreikius judėti, bendrauti, gauti teikiamas ir organizuojamas paslaugas.

Tarnyboje 2017 m. rugpjūčio 1 d. gauta Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2017 m. liepos 31 d. pažyma Nr. 4D-2017/2-637, kuri surašyta išnagrinėjus Pareiškėjos skundą dėl Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai atsisakius suteikti Pareiškėjai socialines paslaugas (apgyvendinimą Globos namuose). Seimo kontrolierius priėmė sprendimą tyrimą nutraukti bei persiųsti Pareiškėjos skundą lygių galimybių kontrolieriui nagrinėti pagal kompetenciją ir prašė išnagrinėti skunde keliamus

klausimus, susijusius su galimai pažeidžiamomis jos teisėmis į vienodas sąlygas gauti socialines paslaugas. Seimo kontrolierius taip pat rekomendavo Klaipėdos miesto savivaldybės administracijai imtis teisinių bei organizacinių priemonių, siekiant ateityje užtikrinti, kad šios savivaldybės pareigūnai tinkamai nagrinėtų asmenų prašymus dėl socialinių paslaugų teikimo, o priimdami sprendimus vadovautųsi bendradarbiavimo principu.

Tarnyboje 2017 m. rugsėjo 8 d. gautas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos raštas Nr. (19.8-33)SD-5167, kuriame nurodoma, jog socialinės globos teikimas, jos kokybė ir tos kokybės užtikrinimo kriterijai nustatyti Apraše, patvirtintame socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. A1-46 „Dėl Socialinės globos namų aprašo patvirtinimo“. Aprašo 4 priedo 2.9 papunktyje nustatyta, kad į socialinės globos įstaigą nepriimami asmenys, kurie apgyvendinimo metu serga ūmiomis infekcinėmis ar kitomis pavojingomis užkrečiamomis ligomis bei esant ūmiai psichozei. Kalbine prasme šiame papunktyje apibūdintos tiek infekcinės, tiek kitos užkrečiamosios ligos suvokiamos kaip ūmios. Informacija apie asmens sveikatos būklę pateikiama pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančio gydytojo išduotame išraše iš medicininių dokumentų (F027/a), nuo kurio išdavimo iki asmens apgyvendinimo globos įstaigoje negali būti praėję daugiau kaip 3 mėnesiai. Kitaip tariant, į socialinės globos įstaigas nepriimami asmenys, kurie priėmimo metu serga ūmiomis ligų formomis, ir tai patvirtinama ambulatorinės asmens priežiūros paslaugas teikiančio gydytojo išduotu išrašu. Nepriimti asmenų į socialinės globos įstaigas dėl ligų, kurios nėra ūmios, nėra teisinio pagrindo. Aprašo 4 priedo 2.7 papunktyje numatyta galimybė socialinės globos įstaigoms nepriimti asmenų, tačiau tik tuo atveju, jei socialinės globos įstaiga, įvertinusi asmens konkrečių paslaugų, pagalbos poreikius, asmens individualias savybes bei ypatumus, neturi galimybių asmeniui suteikti reikalingų paslaugų. Ministerijos specialistų nuomone, nepriimti asmenų, kuriems diagnozuota ŽIV arba AIDS, tik dėl pačių šių ligų, o ne ūmių jų formų, nėra teisinio pagrindo.

Lygių galimybių kontrolierius

k o n s t a t u o j a:

1. Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos priimti teisės aktai nepažeidžia Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, įtvirtinančių, jog valstybės ir savivaldybių

institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

2. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas), tačiau konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d., 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

3. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Konvencijos 19 straipsnyje nustatyta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, pripažįsta visų neįgaliųjų lygias teises gyventi bendruomenėje, lygias galimybes su kitais rinktis ir imasi veiksmingų ir atitinkamų priemonių, kad sudarytų sąlygas neįgaliesiems visapusiškai įgyvendinti šią teisę ir būti visiškai įtrauktiems į bendruomenę bei dalyvauti joje, taip pat užtikrina, kad neįgalieji turėtų galimybę lygiai su kitais asmenimis pasirinkti savo gyvenamąją vietą ir tą vietą, kur jie nori gyventi ir su kuo, ir kad jie neprivalėtų gyventi konkrečioje gyvenamojoje aplinkoje;

neįgalieji turėtų galimybę pasinaudoti įvairiomis namuose, gyvenamojoje vietoje teikiamomis ir kitomis pagalbėmis bendruomenėje teikiamomis paslaugomis, įskaitant asmeninę pagalbą, būtina padėti gyventi ir integruotis į bendruomenę ir užkirsti kelią izoliavimui ar atskyrimui nuo bendruomenės.

3. Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje. Remiantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalimi, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

4. Vadovaujantis Lygių galimybių įstatyme įtvirtinta diskriminacijos sąvoka, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y. aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje kito asmens, neturinčio šio požymio, atžvilgiu.

5. Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y. teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui

nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

6. Asmenų, infekuotų ŽIV arba sergančių AIDS, apgyvendinimo socialinės globos namuose tvarką reglamentuoja Aprašas. Aprašo 4 priedo 2.9 papunktyje nustatyta, jog į socialinės globos įstaigą nepriimami asmenys, kurie apgyvendinimo metu serga ūimomis infekcinėmis ar kitomis pavojingomis užkrečiamomis ligomis, bei esant ūimiai psichozei. Pirminės ambulatorines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančio gydytojo išduotas išrašas iš medicininių dokumentų (F027/a), nuo kurio išdavimo iki asmens apsigyvenimo globos įstaigoje negali būti praėję daugiau kaip 3 mėnesiai, yra saugomas asmens byloje.

7. Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos 2013 m. gegužės 30 d. sprendimu Nr. T11-305 patvirtinti ([duomenys neskelbtini](#)) globos namų nuostatai (toliau ir – Nuostatai). Šių Nuostatų 17 punkte reglamentuota, jog asmuo siunčiamas į globos namus ilgalaikiai (trumpalaikiai) socialinei globai, vadovaujantis Savivaldybės tarybos nustatyta tvarka priimtu sprendimu dėl socialinės globos asmeniui skyrimo globos namuose. Pagal Nuostatų 18.8 papunktį, į globos namus negali būti priimti asmenys, infekuoti ŽIV arba sergantys AIDS.

8. Nustatyta, jog Pareiškėjos 2016 m. rugpjūčio 9 d. prašymo pagrindu 2016 m. spalio 19 d. priimtas Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų departamento Socialinės paramos skyriaus vedėjos sprendimas Nr. SP43-1172 „Dėl socialinių paslaugų šeimai (asmeniui) skyrimo“, kuriuo Pareiškėjai nuspręsta skirti socialines paslaugas – globą ([duomenys neskelbtini](#)) globos namuose. 2017 m. kovo 22 d. Klaipėdos rajono savivaldybės administracija, vadovaudamasi Skyriaus vedėjos sprendimu Nr. SP43-1172, Pareiškėjai išrašė siuntimą į ([duomenys neskelbtini](#)) globos namus. Globos namai 2017 m. balandžio 3 d. raštu Nr. 3-157-(1.19) Skyrių bei VšĮ Rokiškio psichiatrijos ligoninę informavo, jog Pareiškėjos į Globos namus priimti negali dėl kontraindikacijos – Pareiškėja infekuota ŽIV. Atsižvelgiant į gautą informaciją, Skyriaus vedėja 2017 m. balandžio 5 d. įsakymu pripažino netekusiu galios 2016 m. spalio 19 d. sprendimą dėl neterminuotos ilgalaikės socialinės globos skyrimo Pareiškėjai, apie šį įsakymą Pareiškėja informuota 2017 m. balandžio 6 d. raštu Nr. (23.77.)-SP13-3325. VšĮ Rokiškio psichiatrijos ligoninei 2017 m. balandžio 25 d. raštu Nr. (23.16.)-SP13-3938 pranešta, jog Pareiškėja turėtų pateikti prašymą dėl socialinės globos paslaugų skyrimo kitoje institucijoje, socialinės globos paslaugas pagal turimas diagnozes Pareiškėjai galėtų būti teikiamos Aknystos, Adakavo, Dūseikių ir kituose socialinės globos namuose. Pareiškėja 2017 m. birželio 23 d.

Skyriaus raštu Nr. (23.77.)SP13-5801 papildomai informuota, jog socialinės paslaugos kituose globos namuose gali būti skiriamos tik gavus Pareiškėjos rašytinį prašymą, paslaugos galėtų būti teikiamos Aknystos, Adakavo, Dūseikių socialinės globos namuose.

9. Pareiškėja teigia, jog yra diskriminuojama – ribojamos jos galimybės apsigyventi Globos namuose, kadangi yra infekuota ŽIV. Iš tyrimo metu gautų dokumentų nustatyta, jog Pareiškėją apgyvendinti Globos namuose dėl kontraindikacijos – ŽIV infekcijos – atsisakyta remiantis Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos sprendimu patvirtintų Nuostatų 18.8 papunkčiu. Šie Nuostatai priimti vadovaujantis socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu patvirtinto Aprašo 2.9 papunkčiu, nustatančiu, jog į globos namus nepriimami asmenys, kurie apgyvendinimo metu serga ūmiomis infekcinėmis ar kitomis pavojingomis užkrečiamomis ligomis.

10. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. kovo 21 d. įsakymu Nr. A1-78/V-179 „Dėl Darbingumo lygio nustatymo kriterijų aprašo ir Darbingumo lygio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“, ŽIV infekcija, sergamumas AIDS įtrauktos į ligų, ribojančių asmens darbingumą, sąrašą. Remiantis Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 2 straipsnio 6 dalies nuostatomis, neįgalumas yra apibrėžiamas kaip dėl asmens kūno sandaros ir funkcijų sutrikimo bei nepalankių aplinkos veiksnių sąveikos atsiradęs ilgalaikis sveikatos būklės pablogėjimas, dalyvavimo visuomenės gyvenime ir veiklos galimybių sumažėjimas. Konvencijos 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad prie neįgaliųjų priskiriami asmenys, turintys ilgalaikių fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie sąveikaudami su įvairiomis kliūtimis gali trukdyti šiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis. Atsižvelgiant į tarptautiniuose bei nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintą negalios sąvoką, asmenys, infekuoti ŽIV arba sergantys AIDS, traktuotini kaip neįgalūs asmenys, kuriems dėl ligos apribotos galimybės dalyvauti socialiniame gyvenime, įvairiose veiklose, ir šiems asmenims taikytina teisinė apsauga nuo diskriminacijos, įtvirtinta tiek tarptautiniuose, tiek nacionaliniuose teisės aktuose.

11. Siekis įteisinti asmenų, infekuotų ŽIV / sergančių AIDS, diskriminavimo draudimą yra ne kartą išreikštas įvairių tarptautiniu lygiu veikiančių institucijų. Jungtinių Tautų žmogaus teisių komitetas, 1995 m. Rezoliucijoje Nr. 1995/44 pirmą kartą viešai pasisakydamas dėl ŽIV infekuotų / sergančių AIDS asmenų diskriminacijos draudimo, pabrėžė, jog diskriminavimas minėtu pagrindu yra draudžiamas tarptautinių žmogaus teisių standartų, taip pat ragino šalis užtikrinti, kad jų įstatymuose bei praktikoje nebūtų diskriminuojami asmenys, infekuoti ŽIV / sergantys AIDS, bei būtų užtikrinamos asmenų, infekuotų ŽIV / sergančių AIDS, teisės į privatų

gyvenimą bei integravimąsi į visuomenę. Šiuo klausimu ne kartą yra pasisakiusios Europos Sąjungos institucijos. Pavyzdžiui, 2009 m. spalio 26 d. Komisijos komunikate KOM(2009)569 išreikšta nuostata, kad bet kokia su ŽIV / AIDS susijusi diskriminavimo ir atstūmimo forma yra nepriimtina. Politinės deklaracijos Europos lygiu ir pasaulinės iniciatyvos¹ apibrėžia įsipareigojimus ir tikslus kovoje su ŽIV / AIDS. Jomis ES, nacionalinės vyriausybės, tarptautinės organizacijos ir pilietinė visuomenė raginamos veikti ir pasiekti rezultatų. Skatinama remti ŽIV infekuotus arba AIDS sergančius asmenims bei kitas didžiausios rizikos gyventojų grupes, išreiškiamas solidarumas su jomis, siekiama įtraukti ŽIV infekuotus arba AIDS sergančius asmenis bei pilietinę visuomenę į politikos kūrimo ir jos įgyvendinimo procesą ir kurti palankią socialinę aplinką.

12. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – Teismas) byloje *Kiyutin prieš Rusiją* (2011 m.) konstatavo, kad ŽIV pozityvaus asmens statusas patenka po Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 14 straipsnio, įtvirtinančio, jog naudojimasis šios konvencijos pripažintomis teisėmis ir laisvėmis turi būti garantuojamas be jokios diskriminacijos dėl lyties, rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ir kitokių įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, priklausymo tautinei mažumai, nuosavybės, gimimo ar kitokio statuso, apsauga. Teismas byloje konstatavo, kad Vyriausybės atsisakymas suteikti asmeniui leidimą gyventi dėl ŽIV pozityvaus statuso yra neteisėta diskriminacija remiantis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 14 straipsniu. Teismas pasisakė, kad nors 14 straipsnyje (šios konvencijos saugomų diskriminacijos pagrindų sąrašė) aiškiai neįvardintos sveikatos būklės arba bet kokios kitos medicininės būklės, tačiau Teismas neseniai pripažino, kad fizinė negalia ir įvairūs kiti sveikatos sutrikimai patenka į šios nuostatos taikymo sritį (*Glor prieš Šveicariją, G. N. ir kiti prieš Italiją*). Teismas atkreipė dėmesį į Jungtinių Tautų žmogaus teisių komisijos nuomonę, kad terminas „kitoks statusas“ nediskriminavimo nuostatose tarptautiniuose dokumentuose gali būti interpretuojamas kaip apimantis sveikatos būklę, be kita ko, ir ŽIV infekciją. Toks požiūris yra suderinamas su Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos Rekomendacija, kurioje raginama stiprinti nediskriminavimo nuostatą 14 straipsnyje, įtraukiant sveikatą tarp kitų nediskriminavimo pagrindų, ir taip pat su Konvencija, kurioje nustatoma, kad „Valstybės narės turi įtvirtinti diskriminacijos draudimą dėl negalios“. Taigi, asmuo turėtų būti saugomas nuo diskriminacijos dėl savo sveikatos būklės, taip pat ir dėl ŽIV infekcijos, remiantis Europos žmogaus teisių ir

¹ 2004 m. Dublino, 2004 m. Vilniaus, 2007 m. Brėmeno, 2005 ir 2007 m. Tarybos išvados, 2007 ir 2008 m. Europos Parlamento ataskaitos, UNGASS 2001/2006/2008, 2000 m. Tūkstantmečio vystymosi tikslai, 2005 m. Gleniglo, 2007 m. Hailigendamo.

pagrindinių laisvių konvencijos 14 straipsniu, kaip viena iš negalios formų arba remiantis terminu „kitoks statusas“.

13. Pažymėtina, jog Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos rašte Nr. (19.8-33)SD-5167 teigiama, kad, remiantis Aprašu, nepriimti asmenų į socialinės globos įstaigas dėl ligų, kurios nėra ūmios, nėra teisinio pagrindo. Socialinės globos normų 4 priedo 2.7 papunktyje numatyta galimybė socialinės globos įstaigoms nepriimti asmenų, bet tik tuo atveju, jei socialinės globos įstaiga, įvertinusi asmens konkrečių paslaugų, pagalbos poreikius, asmens individualias savybes bei ypatumus, neturi galimybių asmeniui suteikti reikalingų paslaugų. Ministerijos specialistų nuomone, nepriimti asmenų, kuriems diagnozuota ŽIV arba AIDS, tik dėl šių ligų, o ne ūmių jų formų, nėra teisinio pagrindo. Rašte taip pat nurodoma, kad kalbine prasme įmanomas toks Aprašo 4 priedo 2.9 papunkčio nuostatų traktavimas, kuomet tiek infekcinės, tiek kitos užkrečiamosios ligos suvokiamos kaip ūmios. Vis dėlto vien tik medicininė indikacija – ŽIV infekcija – nėra pagrindas nustatyti apribojimą asmenims gauti socialines paslaugas (būti apgyvendintiems socialinės globos namuose). Pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos specialistų išaiškinimą, apribojimas apgyvendinti asmenis socialinės globos namuose gali būti nustatytas tik tokiu atveju, kuomet gydytojo pažyma (kuri privalo būti išduota ne anksčiau nei likus trims mėnesiams iki asmens apsigyvenimo socialinės globos įstaigoje) patvirtina ūmią infekcinės ligos būklę.

14. Atkreiptinas dėmesys, jog, kaip nustatyta ir iš Socialinės apsaugos bei darbo ministerijos rašto, Aprašo 4 priedo 2.9 papunktis, kurio pagrindu yra parengti Globos namų nuostatai, nėra pakankamai aiškus ir suprantamas, išimtis, pagal kurias sergantiems asmenims nustatomi apribojimai gauti apgyvendinimo socialinės globos namuose paslaugas, praktikoje yra traktuojamos plečiamai. Šiuo metu dėl neaiškaus teisinio reglamentavimo yra susidariusi situacija, sukurianti prielaidas nepagrįstai apriboti asmenų, infekuotų ŽIV, teisę būti apgyvendintiems socialinės globos įstaigose.

15. Atsižvelgiant į nustatytas aplinkybes, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai siūlytina tikslinti Aprašo 4 priedo 2.9 papunktį, suformuluojant aiškias išimtis, kurioms esant galėtų būti taikomi apribojimai asmenims apsigyventi socialinės globos įstaigose.

16. Remiantis išdėstytais motyvais, (duomenys neskelbtini) globos namų nuostatų 18.8 papunktis, kuriame nustatytas draudimas į Globos namus priimti asmenis, infekuotus ŽIV arba sergančius AIDS, pripažintinas diskriminuojančiu ir pažeidžiančiu Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas, pagal kurias valstybės ir savivaldybės institucijoms įtvirtinta pareiga užtikrinti, kad visuose teisės aktuose asmenims su negalia būtų nustatytos lygios teisės ir

galimybės kartu su kitais asmenimis. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, Klaipėdos rajono savivaldybės tarybai siūlytina patikslinti (duomenys neskelbtini) globos namų nuostatų 18.8 papunktį, atsižvelgiant į 2017 m. rugpjūčio 8 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos rašte Nr. (19.8-33)SD-5167 pateiktą informaciją dėl Aprašo 4 priedo 2.9 papunkčio nuostatų.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasis Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 3 punktu, 30 straipsnio 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierius

n u s p r e n d ž i a:

1. Siūlyti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai patikslinti Socialinės globos namų aprašo, patvirtinto socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. A1-46 „Dėl Socialinės globos namų aprašo patvirtinimo“, 4 priedo 2.9 papunktį, suformuluojant aiškias išimtis, kurioms esant galėtų būti taikomi apribojimai asmenims apsigyventi socialinės globos įstaigose.

2. Siūlyti Klaipėdos rajono savivaldybės tarybai pakeisti 2013 m. gegužės 30 d. sprendimu Nr. T11-305 „Dėl pakeistų (duomenys neskelbtini) globos namų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų (duomenys neskelbtini) globos namų nuostatų 18.8 papunktį, atsižvelgiant į 2017 m. rugpjūčio 8 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos rašte Nr. (19.8-33)SD-5167 pateiktą informaciją dėl Socialinės globos namų aprašo, patvirtinto socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. A1-46 „Dėl Socialinės globos namų aprašo patvirtinimo“, 4 priedo 2.9 papunkčio nuostatų.

3. Įpareigoti Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją ir Klaipėdos rajono savivaldybės administraciją išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą iki 2017 m. lapkričio 3 d. informuoti lygių galimybių kontrolierių.

4. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją, Klaipėdos rajono savivaldybės administraciją, Klaipėdos miesto savivaldybės administraciją, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigą, Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01119 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Seimo kontrolierius,
laikinais pavaduojantis lygių galimybių kontrolierių

Raimondas Šukys